

Aleksandra Hałat

TRANSKRYPCJA

W MUZYCĘ KAMERALNEJ

jako przestrzeń dla interpretacji
pianistycznej

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

ALEKSANDRA HAŁAT

to czynna i kreatywna pianistka, która z pasją wykorzystuje swój talent pedagogiczny. Prowadziła kursy mistrzowskie i wykłady w Escola Superior de Música de Lisboa (Portugalia), Katolickim Uniwersytecie w Ružomberku (Słowacja) oraz dla Pro Corda (Wielka Brytania).

Jest członkiem ECMTA (European Chamber Music Association). Koncertuje w kraju i za granicą, m.in. w Austrii, Turcji, Chorwacji, we Włoszech, w Czechach, Szkocji i Słowacji. Swoje artystyczne umiejętności kształciła w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach oraz w Universität für Musik und darstellende Kunst w Grazu w Austrii. Jest dwukrotną laureatką Ogólnopolskiego Konkursu Kameralistyki Fortepianowej w Toruniu. W 2005 r. jako studentka Uniwersytetu w Grazu otrzymała stypendium VIP (Vienna International Pianists), natomiast w 2007 r. została stypendystką AIMS (American Institute for Musical Studies).

Transkrypcja w muzyce kameralnej
jako przestrzeń
dla interpretacji pianistycznej

Z podziękowaniem
dla Pani Profesor Marii Szwejger-Kułakowskiej

Aleksandra Hałat

Transkrypcja w muzyce kameralnej
jako przestrzeń
dla interpretacji pianistycznej

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2021

[Kup książkę](#)

Recenzent
Katarzyna Jankowska-Borzykowska

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1	
Transkrypcja w muzyce instrumentalnej	11
1.1. Pojęcie i istota transkrypcji	11
1.2. Termin <i>transkrypcja</i> w odniesieniu do wybranych sonat Johanna Brahmsa i Dymitra Szostakowicza	14
1.3. Rodzaje transkrypcji	17
1.4. Transkrypcja – ujęcie historyczne	20
1.4.1. Renesans – transkrypcja jako przyczynek do rozwoju muzyki instrumentalnej	20
1.4.2. Barok – transkrypcja w służbie budowania nowego repertuaru	20
1.4.3. Klasycyzm – transkrypcja jako impuls do wskrzeszania dzieł baroku	22
1.4.4. Wiek XIX – nowe prądy i apogeum znaczenia transkrypcji	23
1.4.5. Wiek XX – transkrypcja jako nośnik rekonstrukcji muzyki dawnej	25
1.5. Fortepian jako instrument transkrypcji orkiestrowych	27
1.6. Transkrypcja w kameralistyce fortepianowej – systematyka autorska	28
Rozdział 2	
Fortepian na przełomie XVIII i XIX wieku w aspekcie kształtowania się muzyki kameralnej. Nowe wartości brzmieniowe transkrypcji	33
2.1. Zmiany fakturalne i brzmieniowe w muzyce kameralnej z udziałem fortepianu na przełomie XVIII i XIX wieku	34
2.2. Fortepian historyczny jako źródło nowych wartości brzmieniowych w muzyce kameralnej, na przykładzie <i>Sonaty Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa w transkrypcji na skrzypce i fortepian	42

Rozdział 3

<i>Sonata Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa oraz <i>Sonata d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza na tle twórczości kameralnej kompozytorów	51
3.1. Johannes Brahms – wybitny twórca muzyki kameralnej	52
3.2. <i>Sonata Es-dur op. 120 nr 2</i> – rodowód dzieła oraz jego charakterystyka ze szczególnym uwzględnieniem partii fortepianu	57
3.3. Dymitr Szostakowicz – zarys twórczości	67
3.4. Rodowód <i>Sonaty d-moll op. 40</i> na wiolonczelę i fortepian	69
3.5. Charakterystyczne elementy faktury fortepianowej Dymitra Szostakowicza i ich zastosowanie w <i>Sonacie d-moll op. 40</i>	70

Rozdział 4

Transkrypcje <i>Sonaty Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa oraz <i>Sonaty d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza jako źródło twórczej interpretacji pianistycznej	77
4.1. Interpretacja jako przestrzeń kreatywności artysty	77
4.2. Elementy twórcze interpretacji	80
4.3. Sztuka interpretacji	91
4.4. Analiza nagrań wybranych sonat	96
4.4.1. Pierwsza część <i>Sonaty Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa	96
4.4.2. Druga część <i>Sonaty Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa	99
4.4.3. Trzecia część <i>Sonaty Es-dur op. 120 nr 2</i> Johanna Brahmsa	100
4.4.4. Pierwsza część <i>Sonaty d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza	101
4.4.5. Druga część <i>Sonaty d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza	106
4.4.6. Trzecia część <i>Sonaty d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza	109
4.4.7. Czwarta część <i>Sonaty d-moll op. 40</i> Dymitra Szostakowicza	112

Zakończenie	119

Bibliografia	121

Indeks	127

Spis przykładów nutowych	131

Summary	133

Wstęp

„Interpretacja jest konsekwentną realizacją koncepcji i ekspresji dzieła muzycznego”¹. Artysta – wykonawca – interpretator ożywia zapis muzyczny dzieła zgodnie z intencjami kompozytora oraz wymogami stylu. Elementem, który stanowi niezbędny warunek kreowania utworu, jest wyraz, inaczej ekspresja, a jego nośnikiem – dźwięk. Umiejętne operowanie dźwiękiem, jego barwą, artykulacją oraz kształtowanie jego wyrazu to podstawa wykonania. Paul Badura-Skoda pisze na temat interpretacji: „Nie dającą się wyjaśnić tajemnicą sztuki wykonawczej jest to, że zarówno nastroje, jak i określone wyobrażenia dźwiękowe grającego udzielają się słuchaczowi”².

Pianista solista operuje ekspresją muzyczną we własny, niepowtarzalny sposób. Podejmuje indywidualne decyzje w kwestii wykorzystania możliwości palety brzmieniowej instrumentu. Pianista kameralista jest natomiast współodpowiedzialny za interpretację dzieła muzycznego, w którym obraz dźwiękowy utworu kameralnego stanowi syntezę partii poszczególnych wykonawców, uwzględniającą zarówno indywidualne walory gry, jak i specyfikę brzmieniową instrumentów. Pianista, grając z różnymi instrumentalistami, rozwija swoją wyobraźnię muzyczną oraz traktuje aspekty wykonawcze w określony sposób: instrumentalny bądź wokalny. Aby uczestniczyć w pełnowartościowym dialogu z innymi współgrającymi, powinien posiadać umiejętność swobodnego wypowiedzania swoich indywidualnych wyobrażeń, zależnych od rozwoju osobowości artystycznej oraz umiejętności technicznych. Oczywiście biorąc pod uwagę fakt, że technika – jak podaje Marguerite Long – jest to:

zespół wszystkich pianistycznych umiejętności, to mistrzostwo w dozwolaniu siły dźwięku i jego barwy, swoboda w wykonywaniu niuansów dynamicznych i agogicznych... Technika to wyczucie dotykowe /*le tou-*

---

¹ A. Pytlak: *Interpretacja jako kategoria artystyczna, estetyczna i pedagogiczna*. Wydawnictwo Łyk, Białystok 1994, s. 22.

² Podaję za: A. Krochmalska-Podfilipska: *Wzajemne relacje solowego i kameralnego warsztatu wykonawczego w sztuce pianistycznej*. „Prace Specjalne Akademii Muzycznej w Gdańsku”, 1985, nr 37, s. 162.

cher/, sztuka palcowania, sztuka pedalizacji, znajomość reguł frazowania, to posiadanie szerokiej palety środków ekspresji, którymi pianista może dowolnie rozporządzać, stosownie do stylu dzieł wykonywanych i własnej inspiracji³.

Opisane uwarunkowania, zindywidualizowanie własnego sposobu gry, a także otwartość i wyczulenie na elementy interpretacji współgrających są kwint-esencją pełnego i świadomego uczestnictwa w wykonawstwie muzyki kameralnej.

Moja dotychczasowa praktyka wykonawcza w różnorodnych zespołach kameralnych oraz praca dydaktyczna w charakterze pianisty korepetytora w Akademii Muzycznej w Katowicach zaowocowały doświadczeniem współpracy z różnymi instrumentalistami i wokalistami. Naturalną konsekwencją było to, że zainteresowałam się zagadnieniem interpretacji pianistycznej w grze kameralnej. Zaczęłam zauważać różnice pojawiające się w ramach tego samego dzieła, przeznaczonego na inny zestaw instrumentów, i pod tym kątem poszukiwać przestrzeni wykonawczej w grze fortepianowej. W efekcie zwróciłam uwagę na zagadnienie transkrypcji. Poddalam analizie i skonfrontowałam ze sobą zarówno polskie, jak i obcojęzyczne źródła, poszukując właściwej definicji transkrypcji. Skupiłam się głównie na grupie dzieł transkrybowanych z udziałem fortepianu. To doprowadziło mnie do poznania zjawiska transkrypcji substancjalnej⁴, która oznacza przepisanie dzieła w całości na inne medium wykonawcze, przy równoczesnym braku diametralnych zmian w jego notacji. Ten rodzaj transkrypcji dotyczy wielu dzieł kameralnych z udziałem fortepianu, w większości przeznaczonych na *duo*. W tym czasie przypadkowo zetknęłam się z *Sonatą d-moll op. 40* Dymitra Szostakowicza na wiolonczelę i fortepian w transkrypcji na kontrabas i fortepian, autorstwa Jamesa Rapporta, będącej również transkrypcją substancjalną. Uznałam, że ten typ transkrypcji jest najbardziej trafnym materiałem dla porównania aspektów wykonawczych w dziele oryginalnym i transkrybowanym, ze szczególnym uwzględnieniem partii fortepianu.

Ideą mojej pracy jest próba ukazania transkrypcji jako przestrzeni dla kreatywności pianistycznej w odniesieniu do gry kameralnej. W swoich rozważaniach wykorzystuję materiał muzyczny dwóch sonat pochodzących z odmiennych pod względem stylistycznym okresów. Pierwsza to późnoromantyczna *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* Johannes Brahmsa, przeznaczona na klarnet i fortepian, i jej transkrypcje: na altówkę i fortepian oraz na skrzypce i fortepian. Druga to wspomniana neoklasyczna *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian Dymitra Szostakowicza, a także jej transkrypcja na kontrabas i fortepian. Zwracam szczególną uwagę na rolę partii fortepianowej oraz występujące w niej

³ Ibidem, s. 149–150.

⁴ Wyjaśniam pojęcie transkrypcji substancjalnej oraz podaję jej przykłady w rozdziale pierwszym niniejszej pracy.

różnice interpretacyjne wynikające z charakterystyki brzmienia poszczególnych instrumentów i ich możliwości wykonawczych. Zasadniczym celem mojej pracy jest zaprezentowanie nagrań oraz analiza wybranych sonat i ich transkrypcji w aspekcie interpretacji pianistycznej.

W rozdziale pierwszym podejmuję się uporządkowania niejasnej sytuacji terminologicznej związanej z pojęciem transkrypcji. Dokonuję omówienia tej sytuacji z uwzględnieniem różnorodnych kryteriów oraz prezentuję rozwój tego gatunku od renesansu, poprzez barok, klasycyzm, romantyzm, po wiek XX. Przedstawiam autorską systematykę transkrypcji występujących w kameralistycie fortepianowej, wzbogaconą o czołowe przykłady dzieł z historii muzyki.

W rozdziale drugim opisuję rodowód oraz realia twórcze omawianych sonat, charakterystykę ich partii fortepianowych pod kątem konwencji stylistycznej, na tle pozostałej spuścizny kameralnej Brahmsa i Szostakowicza. Zwracam również uwagę na okoliczności powstania transkrypcji *Sonaty Es-dur op. 120 nr 2* Brahmsa przeznaczonej na altówkę i fortepian. Ze względu na skromną polskojęzyczną literaturę fachową dotyczącą twórczości fortepianowej i kameralnej Brahmsa i Szostakowicza powołuję się również na obcojęzyczne publikacje: Henry'ego Cope'a Collesa *The Chamber Music of Brahms* (Oxford University Press, 1933); Davida Brodbecka *Medium and Meaning: New Aspects of Chamber Music* (Cambridge University Press, 1999) oraz Robina Stowella *The Early Viola and Violin. A Practical Guide* (Cambridge University Press, 2001).

W rozdziale trzecim ukazuję zarys ewolucji brzmienia fortepianu w muzyce kameralnej w kontekście rozwoju instrumentu. Zwracam uwagę na istotne cechy transkrypcji *Sonaty Es-dur op. 120 nr 2* Brahmsa, przeznaczonej na medium wykonawcze – skrzypce i fortepian historyczny.

Rozdział czwarty poświęcam problematyce wykonawczej oryginalnych i transkrybowanych utworów, ze szczególnym uwzględnieniem działań pianistycznych wybranych do prezentacji w dziele artystycznym. Korzystając z nagranych przeze mnie materiału dźwiękowego, zarejestrowanego na płycie *The Ways* wydanej w 2017 roku przez Uniwersytet Śląski, chcę wskazać różnice pomiędzy dziełem oryginalnym a transkrybowanym pod względem agogicznym, dynamicznym i brzmieniowym. Nagrania znajdują się na stronie: <https://us.edu.pl/instytut/ismuz/pracownicy/aleksandra-halat/>.

Zmiana medium w transkrypcji powinna w pewien sposób uwrażliwić pianistę na charakterystykę różnych instrumentów, a zarazem prowokować do wyjścia poza swoją specjalność. Wymaga również intensywnego wniknięcia w świat interpretacji. Zmiana obsady wykonawczej niewątpliwie wymusza poszukiwanie w obszarze środków pianistycznych odpowiadających wspólnej koncepcji wykonawczej, co jest niezbędnym walorem pełnowartościowej gry kameralnej.

Tematyka będąca przedmiotem moich badań to szereg zagadnień, które musi rozwiązać pianista. Poznanie tej problematyki jest w mojej opinii koniecznością dla działających w różnych obszarach pianistów współwykonawców.

Indeks

A

Adam Louis 37
Adolfson Gustaw 30
Angelov Ludmil 25
Aström Annemarie 42, 43, 45, 61, 125

B

Bacewicz Grażyna 19, 29, 31
Bach Jan Sebastian 12, 17, 18, 21, 24,
27, 28, 34, 35, 119
Bach Johann Christian 36
Bach Carl Philipp Emanuel 36, 59, 83
Backhaus Wilhelm 25, 125
Badura-Skoda Paul 7, 34, 92
Badura-Skoda Ewa 92
Bauer Andrzej 40, 125
Bączyk Andrzej Henryk 17, 121
Bechstein Carl 42
Beethoven Ludwig van 14, 16, 23, 24,
26, 27, 28, 29, 31, 33, 38, 39, 40, 52,
57, 64, 67, 68, 75, 80, 119, 121
Bellini Vincenzo 13
Berg Alban 26, 67
Berlioz Hector 27
Billroth Theodor 57
Blomhert Bastiaan 22, 124
Blume Friedrich 27
Bobrowicz Jan Nepomucen 19
Bockmühl Robert Emil 19
Bogusławski Igor 62
Brahms Johannes 8, 9, 11, 14, 15, 16, 17,
25, 27, 29, 30, 42–50, 51, 52–67, 77,
81, 85–87, 89, 92, 93, 96–101, 119, 125
Brejta Anna 21

Broadwood John 39, 41
Brodbeck David 9, 54, 121
Broja Jan Krzysztof 40, 125
Brown Clive 15
Brown Howard Mayer 20
Bruch Max 29
Bülow Hans von 16
Burmester Willy 30
Busoni Ferruccio 14, 24, 78, 119, 121
Byrd William 26

C

Casadesus Robert 79
Casals Pablo 92
Cavazzoni Marco Antonio 20, 124
Chachulski Jakub 35, 79, 121
Chęćka-Gotkowicz Anna 81, 93, 121
Chodkowski Andrzej 12, 124
Chopin Fryderyk 19, 23, 24, 25, 30, 31,
40, 124
Chylińska Teresa 68, 123
Clementi Muzio 23, 36
Cofalik Antoni 31
Colles Henry Cope 9, 53, 54, 63, 121
Cortot Alfred 25, 29, 78, 125
Creitz James 60, 61, 62
Cristofori Bartolomeo 34, 35
Czajkowski Piotr 19, 27, 68
Czerny Carl 13

D

d'Albert Eugen 16
Davies Funny 92
Delsart Jules 29

- Dembowski Ireneusz 22, 122
Doktor Paul 62
Dostal Terhi 42, 43, 45, 47, 61, 125
Drogosz Katarzyna 48
Dziębowska Elżbieta 68
- E
Eckhardt Johann Gotfried 36
Edison Thomas Alva 42
Einstein Alfred 52, 81
Ekiert Janusz 13, 124
Erard Sébastien 37, 39, 40, 42
Erhardt Ludwik 52, 53, 54, 57, 63, 67, 121
Eunescu George 92
- F
Fabry Władysław 23, 121
Fallá Manuel de 29
Feliński Zenon 81
Fellinger Imogen 42
Fellinger Maria i Richard 42, 43
Ferguson Donald N. 83, 89, 121
Fitelberg Grzegorz 13, 18
Fortuna Maciej 26
Fournier Pierre 70
Franck Cesar 29
Fryderyk II, król Prus 35
Fuchs Ronald 42
- G
Gaertner Henryk 81
Galilei Vincenzo 20
Galway James 29
Gieseking Walter 25, 125
Giuranna Bruno 58, 60
Głowiński Michał 11, 124
Godowski Leopold 19, 24
Goldner Wilhelm 19
Gołęb Maciej 16, 17, 18, 21, 121
Gould Glenn 26
Grabowski Janusz 91
Graf Conrad 37, 42
Grodecki Piotr 28, 121
Gudel Joachim 16, 34, 35, 38, 121
Gutenberg Jan 20
Gwizdalanka Danuta 25, 29, 30, 31, 52, 53, 63, 68, 84, 121, 122
- H
Händel Georg Friedrich 21, 22
Haraschin Stanisław 68, 123
Haydn Józef 23, 27, 36, 53
Hecher Gert 42
Hegel Georg Wilhelm Friedrich 91
Heifetz Jascha 79
Heldburg von, baronowa, właśc. Ellen Franz 57
Hess Myra 18
Hiller Johann Adam 27
Hindemith Paul 29, 67, 69
Hinson Maurice 18, 23, 25, 26, 62, 122
Honegger Arthur 28
Hummel Johann Nepomuk 31
- I
Ilńska Jadwiga 69, 121
- J
Jacobs Arthur 13, 124
Jarościński Stefan 22, 78, 122, 123
Jasiński Andrzej 92, 94, 122
Joachim Joseph 60, 89
Józef II Habsburg, cesarz rzymsko-niemiecki 22
Judina Maria 78
- K
Kaczorowski Bartłomiej 13, 124
Kadłubski Jan 93, 94, 122
Kalisiewicz Dariusz 11, 13, 77, 124
Kalkbrenner Friedrich 39
Kamasa Stefan 62
Kancheva Ina 25
Karłowicz Mieczysław 24
Katims Milton 60, 125
Kawalla Bronisława 36
Kochański Paweł 29
Kominek Bartłomiej 30
Konstantinovskaya Elena 70
Kostkiewiczowa Teresa 11, 124
Kowalska Małgorzata 68, 122

- Kramarow Jurij 62
Krenek Ernst 67
Krenz Jan 18
Krochmalska-Podfilipska Anita 7, 122
Kubatski Wiktor 69, 70
Kupfer William 15, 29, 60
- L
Lamond Frederic 16
Landman Adam 91
Le Roy Adrian 20
Ley Rosamond 119, 121
Lindeman Stephan D. 23, 122
Lipiński Karol 30
Liszt Franciszek 13, 14, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 52, 80, 119, 122
Literska Barbara 11, 17, 122
Long Marguerite 7
Lukas Krzysztof 83, 122
- M
Macdonald Hugh 17
MacDonald Malcolm 70, 75
Maffei Scipione 34
Mahler Gustaw 26, 68
Marchwiński Jerzy 79
Marczak Katarzyna 35, 39, 122
Mendelssohn Feliks 27
Meyer Krzysztof 69, 70, 121, 122
Milchmeyer Johann Peter 37
Miśkiewicz Andrzej 95, 122
Mizia Urszula 19, 29
Moore Gerald 79, 122
Moser Andreas 89
Mozart Wolfgang Amadeusz 13, 19, 22, 23, 27, 28, 35, 36, 38, 53, 57, 74, 122
Mühlfeld Richard 42, 54, 57, 62
Musorgski Modest 13
- N
Nahajowski Marek 21
Naumow Lew 24
Neuhaus Henryk 77, 78, 79, 122
Nicholson Richard 26
- O
Okopień-Sławińska Aleksandra 11, 124
Orkisz Andrzej 31
- P
Paganini Niccolò 24
Penderecki Krzysztof 26
Petri Egon 25, 79, 125
Piatigorski Grigorij 70
Pitagoras 77
Pleyel Ignaz 40, 42
Pomey Louis 25
Poniatowska Irena 25, 37, 38, 41, 122
Poniatowski Stanisław 57, 62, 63, 123
Primrose William 57, 62
Prokofiew Sergiusz 15, 19, 29, 68, 71, 74
Pytlak Andrzej 7, 79, 123
- R
Rachmaninow Sergiusz 19, 25, 29, 78, 125
Radice Mark A. 63, 123
Rapport James 8, 29, 76, 84, 88, 89, 90, 93, 101, 112
Ravel Maurice 13, 28
Reger Max 24
Richter Światosław 28
Riemann Hugo 81
Rosen Charles 35
Rubinstein Artur 19, 25, 78, 125
Rübsam Wolfgang 79
Rykowski Mikołaj 22, 124
- S
Sadie Stanley 12, 124
Saiano Peter 29
Sarasate Pablo 30
Schaeffer Bogusław 68, 123
Schantz Johann 37
Schönberg Arnold 63, 67, 83, 84
Schubert Franciszek 14, 23, 63, 80
Schubert Julius 31
Schumann Clara 42, 63, 92
Schumann Robert 13, 15, 23, 25, 29, 64
Schwarz Boris 67, 71, 123

Sikorski Kazimierz 84, 93, 123
Silbermann Gottfried 34, 35
Simrock Fritz 15, 60, 61, 125
Sławiński Janusz 11, 78, 124
Smallman Basil 33, 38, 68, 123
Smetana Bedřich 17, 30
Sofronicki Władimir 78
Soldat Marie 42, 61
Sprick Jan Philipp 61, 62, 63
Steibelt Daniel 37
Stein Johann 35, 36, 37, 38
Stokowski Leopold 28
Stowell Robin 9, 15, 50, 60, 61, 89, 92,
123
Strauss Jan 24
Strauss Józef 43
Strawiński Igor 19, 28, 30, 78, 123
Streicher Johann Andreas 37, 38, 42,
43, 45, 47, 48, 49, 50
Streicher Nannette 38
Suda Anna 26
Suttoni Charles 80, 123
Swieten Gottfried van 22
Szczerbakow Konstantin 24
Szostakowicz Dymitr 8, 9, 12, 14, 17,
28, 29, 51, 67–76, 77, 81, 88–91, 92,
93, 96, 101–117
Szostakowicz Nina 70
Szymanowski Karol 13, 18, 30, 31, 124
Szymańska-Stułka Katarzyna 77, 123
Szymczak Mieczysław 13, 27, 78, 124

Ś

Śledziński Stefan 13, 83, 124
Śmiechowski Bogusław 24, 52, 123

T

Taube Artur 77, 122
Telemann Georg Philipp 21
Thom Paul 27, 33, 123
Tollefson Arthur 80, 123
Tołpygo Michaił 62
Tomaszewski Mieczysław 91, 94, 95,
123
Tokarski Jan 96, 124

V

Verdi Giuseppe 13, 23
Viardot Paulina 19, 25
Vivaldi Antonio 21
Vogel Benjamin 37, 123

W

Wagner Richard 23, 26, 52
Wajnberg Mieczysław 28
Walter Anton 37
Warlock Peter 26
Webern Anton 83
Wieniawski Henryk 29
Wiese Walter 66, 123
Wigthorp William 26
Wiłkomirski Kazimierz 29, 30, 81, 123
Wolfram Adolph 79
Wozaczyńska Małgorzata 20, 123
Wrobel Feliks 82, 100, 123

Z

Zabłocka J. 81, 123
Zak Jakow 79
Zieliński Tadeusz A. 68, 69, 71, 123

Spis przykładów nutowych

- J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. II, t. 6–17
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 15–22
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 57–65
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 115–118
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 143–153
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 1–9
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 25–36
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 88–93
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 65–69
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 91–95
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. III, t. 53–61
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 195–202
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 300–305
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 112–113
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na skrzypce i fortepian, cz. I, t. 112–113
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 41–42
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na skrzypce i fortepian, cz. III, t. 41–42
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na skrzypce i fortepian, cz. II, t. 157–163
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na skrzypce i fortepian, cz. I, t. 27–36
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 32–40
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. II, t. 81–92
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 41–43
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. II, t. 49–58
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. I, t. 18–20
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 18–20
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. I, t. 38–43
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 38–43
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. I, t. 87–91
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 87–92
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. III, t. 46–47
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na altówkę i fortepian, cz. III, t. 45–48
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na kontrabas i fortepian, cz. I, t. 21–28
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 21–30

- D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na kontrabas i fortepian, cz. I, t. 46–53
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 47–53
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na kontrabas i fortepian, cz. I, t. 115–122
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 114–121
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na kontrabas i fortepian, cz. IV, t. 237–244
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 236–246
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 22–31
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 64–69
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 70–72
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. I, t. 6–16
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 30–36
J. Brahms: *Sonata Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian, cz. III, t. 1–4
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 1–9
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 106–113
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 169–173
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 174–185
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 114–121
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 169–204
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 1–12
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 120–130
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 31–42
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. II, t. 80–87
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. III, t. 1–16
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 36–43
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. III, t. 53–61
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. III, t. 72–79
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. III, t. 32–39
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 1–31
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 40–42
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 172–176
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 284–290
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 114–118
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 270–283
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. IV, t. 61–74
D. Szostakowicz: *Sonata d-moll op. 40* na wiolonczelę i fortepian, cz. I, t. 61–74

Transcription in chamber music as a space for pianistic interpretation

Summary

The subject of this doctoral dissertation is the issue of creative development of a pianist interpretation in chamber music, with the consideration of various transcriptions.

In order to fully cover the subject, the author of the study has made an attempt at systematizing the term *transcription*, as well as presenting the pedigree of the selected musical pieces, which are parts of works of art, in the background of chamber musical pieces of their composers: Johannes Brahms and Dmitri Shostakovich. This dissertation also covers the area of knowledge about the relationship between the evolution of chamber music with the accompaniment of piano and the development of the piano sound at the turn of the 18th and 19th centuries.

The aspect which was undertaken in this study – the pianist interpretation in regard to the changing performance medium in the musical piece – is presented on the sample of substantial transcription, using selected elements of the musical work: dynamics, articulation, agogic and some elements of musical expressions.

The analysis of the discussed issue is presented on the basis of stylistically diverse musical pieces: *Sonata in E-flat major, op. 120 No. 2* by J. Brahms for clarinet and piano and its transcription for viola and piano, as well as the transcription for violin and historical piano, and *Sonata in D minor op. 40* by D. Shostakovich for cello and piano and its transcription for double bass and piano by James Rapport.

Due to the need to show the creative role of the pianist in regard to the performance and sound opportunities of the instruments, which co-interpret the chamber musical piece, selections have been made within instrumental duets with the participation of both string and wind instruments.

The type of the substantial transcription is used in this work as a means to show the factors contributing to the individualization of the piano playing in chamber music and to present its different faces depending on the characteristics of the chosen instrument of the co-interpreter.

Pliki muzyczne dostępne na stronie <https://us.edu.pl/instytut/ismuz/pracownicy/aleksandra-halat>

Redakcja
Joanna Szewczyk

Projekt okładki
Tomasz Kipka

Redakcja techniczna
Małgorzata Pleśniar

Korekta
Adriana Szaforz

Łamanie
Alicja Załęcka

Redaktor inicjujący
Przemysław Pieniążek

Copyright © 2021 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone
ISBN 978-83-226-4018-0 (wersja drukowana)

Sprzysyamy otwartej nauce. Publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

ISBN 978-83-226-4019-7 (wersja elektroniczna)

 <https://orcid.org/0000-0003-3406-2317>

Hałat, Aleksandra

Transkrypcja w muzyce kameralnej jako przestrzeń
dla interpretacji pianistycznej / Aleksandra
Hałat. - Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu
Śląskiego, 2021

<https://doi.org/10.31261/PN.4012>

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice)
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa
Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9
71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 8,5. Ark. wyd. 10,0. Papier offset 90g. PN 4012. Cena 24,90 zł (w tym VAT).

[Kup książkę](#)

Aleksandra Hałat od dziesięciu lat wraz z Agatą Hołdyk współtworzy wyjątkowy duet fortepianowy AHHA PIANO DUO. W 2010 r. otrzymały wyróżnienie na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym „Concours Grieg” w Oslo w Norwegii w kategorii duetów fortepianowych oraz drugą nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym „Bradshaw & Bueno” w Nowym Jorku (2011). Aleksandra Hałat posiada w swoim dorobku dwa uznane albumy płytowe: „Our world of four hands” (AHHA PIANO DUO) oraz „The Ways” z repertuarem kameralnym. W 2018 r. otrzymała tytuł doktora sztuk muzycznych. Jest asystentką na Uniwersytecie Śląskim na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji (Cieszyn).

[Kup książkę](#)

Przedmiotem niniejszej monografii jest problematyka związana z kreatywnym kształtowaniem interpretacji pianistycznej w muzyce kameralnej z uwzględnieniem różnorodnych transkrypcji.

Celem pełnego ujęcia tematu autorka podjęła się usystematyzowania terminologii pojęcia transkrypcji. Przedstawiła również rodowód wybranych, wchodzących w skład dzieła artystycznego utworów, na tle twórczości kameralnej ich twórców: J. Brahmsa i D. Szostakowicza. Niniejsza rozprawa objęła również obszar wiedzy dotyczący zależności pomiędzy ewoluowaniem utworów kameralnych z udziałem fortepianu a rozwojem brzmienia fortepianu na przełomie XVIII i XIX wieku.

Podjęty w niniejszej monografii aspekt – interpretacji pianistycznej względem zmieniającego się w utworze medium wykonawczego – został zaprezentowany na przykładzie transkrypcji substancjalnej, za pomocą wybranych elementów dzieła muzycznego: dynamiki, artykulacji, agogiki oraz niektórych elementów ekspresji muzycznej.

Analiza omawianej problematyki została zaprezentowana z wykorzystaniem zróżnicowanych pod względem stylistycznym utworów: *Sonaty Es-dur op. 120 nr 2* na klarnet i fortepian oraz jej transkrypcji na altówkę i fortepian, jak również transkrypcji na skrzypce i fortepian historyczny, i *Sonaty d-moll op. 40* D. Szostakowicza na wiolonczelę i fortepian oraz jej transkrypcji na kontrabas i fortepian Jamesa Rapporta. Z uwagi na potrzebę ukazania twórczej roli pianisty względem możliwości wykonawczych i brzmieniowych instrumentów współinterpretujących dzieło kameralne, dokonano wyboru w obrębie duetów instrumentalnych z udziałem instrumentów zarówno smyczkowych, jak i dętych.

Typ transkrypcji substancjalnej posłużył w niniejszej pracy jako środek do ukazania czynników przyczyniających się do zindywidualizowania gry fortepianowej w muzyce kameralnej oraz przedstawienia jej odmiennego oblicza w zależności od charakterystyki wybranego instrumentu współinterpretatora.

